

VEDVARENDE ENERGI PÅ LAND NU!

Radikale Venstres folketingsgruppe
November 2023

B

Mere vedvarende energi på land er en forudsætning for den grønne omstilling, vores sikkerhed og vores velstand. Men udviklingen er gået i stå, og regeringens energiudspil er både utilstrækkeligt og for langsomt til at ændre på det. Med tre indsatser vil Radikale Venstre igen tænde for kontakten til vindmøller og solceller i Danmark.

Firedobling af vedvarende energi på land

I juni 2022 besluttede et bredt flertal i Folketinget at firedoble vedvarende energi på land inden 2030. Det skete af hensyn til klimaet, for at sikre større uafhængighed af russisk gas og for at bringe dansk erhvervsliv i front med næste generation af grønne teknologier, ikke mindst power-to-X.

Siden har udbygningen af vedvarende energi stort set stået stille i Danmark. Og regeringens udspil "*Sammen om mere grøn energi fra sol og vind på land*" ændrer næppe på det. Dels adresserer udspillet kun enkelte dele af udfordringen, nemlig hvor den vedvarende energi skal stå. Dels identificerer udspillet kun en tredjedel af de placeringer, der skal til. Skal vi nå den fælles ambition for produktion af vedvarende energi på land, kræver det en tidobling af solceller og en fordobling af vores nuværende vindkapacitet inden 2030. Det kræver en helt anden operationel tilgang med fokus på alle de barrierer, som møder vedvarende energi på land i dag og hele den volumen, der skal til.

Det haster. I de seneste år er især udbygningen af landvind gået helt i stå. Ikke siden Anders Fogh Rasmussens første år som statsminister er der sat så lidt vindenergi op i Danmark. Projekterne og motivationen er til stede hos alle relevante aktører, men rammerne skal på plads.

Tre løsninger på de største barrierer

De tre største barrierer for vedvarende energi på land er:

- 1) At finde egnede arealer, som er acceptable for både naboer og natur.
- 2) At få udbygget elnettet i tide, sikret hurtigere tilslutning af energianlæggene samt øge efterspørgslen efter grøn strøm i andre sektorer, så den nye vedvarende energi kan transporteres uden forsinkelse og anvendes på rentabel vis.
- 3) At skaffe billigere finansiering, da årtiers lave renter og stabile forsyningskæder nu er afløst af højere renter, inflation og usikre forsyningskæder. Det har skabt en helt ny investeringssituation for etablering af nye energianlæg.

Det er disse tre barrierer, der skal nedbrydes så hurtigt som muligt. Hastighed er det vigtigste hensyn af alle, fordi hastighed både gavner klimaet, vores sikkerhed og erhvervslivet.

Der er derfor brug for en række hurtige, præcise og målrettede indsatser, som vi allerede har erfaring med, og som både kommuner og branchen kender og genkender.

Radikale Venstre foreslår derfor tre indsatser, der alle bør vedtages og gennemføres i den kommende folketingssamling.

Løsning 1: Akutpakke til udpegning af arealer til energianlæg

Første skridt er så hurtigt som muligt at udpege de arealer, hvor de nye energianlæg skal stå. En hurtig udpegning vil gøre det muligt at optimere Danmarks samlede energisystem, muliggøre en planlagt udbygning af elnettet og sikre kobling på tværs af sektorer. Erhvervsliv og kommuner får kendskab til rammerne og mulighed for at planlægge efter udbygningen, herunder etablere ny energifleksibel industriproduktion og Power-to-X-produktion.

Det er samtidig afgørende for Radikale Venstre, at det i videst muligt omfang sker i samklang med de lokale samfund og med behørigt hensyn til natur og biodiversitet for at sikre den folkelige opbakning.

DET KRÆVER TRE NYE INITIATIVER:

1. Udpegning af tilstrækkelige arealer til at sikre firedobling af vedvarende energi på land

Radikale Venstre foreslår, at Energistyrelsen i samarbejde med Energinet fortsætter arbejdet med at udpege yderligere tekniske placeringer af større energianlæg. Der skal tages hensyn til både vind- og solressourcer, tilgængelige arealer med hensyn til naboer og natur, og behov eller flaskehalse i det samlede elnet. Herunder skal der inkluderes en strategisk kortlægning af det langsigtede behov for udbygning af elnettet med henblik på at sikre hurtigere tilslutning til elnettet for kommende parker.

De nye placeringer skal være et tillæg til regeringens allerede udpegede områder og den løbende udbygning af især mindre solcelleanlæg og vindmøllerparker. Altså skal der fokuseres på nye arealer med plads til store anlæg svarende til mindst 500 MW landvind, og både enkeltstående vindmøllerparker og hybridanlæg som kombinerer vind, sol og Power-to-X.

Målet er, at der sammen med igangværende projekter og de udpegede områder til energiøer udpeges tilstrækkelig ny kapacitet til at sikre en firedobling af produktion fra vedvarende energi på land. Det vil nogle steder kræve ekspropriation af enkelte arealer - ligesom ved etablering af vej og jernbane - samt at der gives dispensation for arealanvendelse. Til gengæld vil markant færre naboer og markant mindre natur samlet set blive berørt på landsplan. Ved at udpege de resterende arealer og sikre en firedobling af produktionen fra vedvarende energi på land lukkes mankoen på omkring 22 TWh, som fortsat udestår med regeringens udspil. Konkret ønsker Radikale Venstre at der udpeges arealer til mindst 5 GW landvind. Der skal udpeges flere tekniske placeringer, end der er behov for. Når den tekniske kortlægning er gennemført, går Energinet og Energistyrelsen i dialog med de rele-vante kommuner med henblik på at modne projekterne, sikre udbygning af elnettet og sikre den lokale opbakning. Hensigten er at Energistyrelsen, i samarbejde med de relevante kommuner, udbyder retten til at opføre de nye vindmøllerparker jf. pkt. 3.

2. Markant større økonomiske incitamenter for lokalsamfundene.

Både kommuner og lokale energifællesskaber har brug for et større ejerskab til udbygningen af vedvarende energi. Det er få kommuner i yderområderne, der lægger jord til meget store dele af Danmarks grønne omstilling. Og da udbygning på land er markant billigere end udbygning til havs, er det også rimeligt, at de får en større økonomisk gevinst ud af det. Radikale Venstre foreslår derfor, at kommuner belønnes med et økonomisk bidrag på gennemsnitligt 2 øre pr. kWh strøm, der produceres på land og kan evt. variere med stigende eller faldende elpriser.

For ikke at straffe de kommuner som historisk har gået forrest, gælder bidraget produktion både fra nye anlæg såvel som anlæg, der er opført efter 2018. Det skal sikre at den igangværende udbygning ikke stoppes, men der samtidigt er incitament til at udskifte flere gamle møller med færre nye møller. Bidraget udbetales i en 10-årig periode fra anlægget blev taget i drift, dog tidligst fra og med 2024 til udgangen af 2030. Samtidig bør det gøres langt lettere og enklere at etablere energifællesskaber, der for eksempel opsætter vindmøller eller solceller for at bruge energien direkte til varmeproduktion uden for elnettet med et tilsvarende økonomisk bidrag. Bidraget finansieres delvist af udviklerne og delvist over den grønne fond, så hele Danmark giver et bidrag til de borgere og kommuner, der lægger plads og naboskab til udbygningen. Omvendt tilbageføres eventuelle indtægter fra udbud af de nye store energiparker til den grønne fond.

Forøgelsen af kompensation til borgere, som foreslået af regeringen, fastholdes. Derudover udvides muligheden for ekspropriation som ved etablering af trafikanelæg, begge dele finansieres af opstiller, jf. det tredje initiativ. Grøn Pulje nedlægges i sin nuværende form og den økonomiske kompensation som kommunerne kan modtage begrænses til det økonomiske bidrag. Det skal sikre ensartet vilkår på tværs af kommunerne og kendte og stabile rammer for udviklerne. De nye rammer skal forhandles i efteråret 2023 og vedtages af Folketinget inden sommer 2024. Der skal samtidigt gennemføres en regelforenklning for solceller på kommunale tage og virksomheder, der bl.a. skal have bedre mulighed for at bruge strømmen direkte. Dette bør ske i forbindelse med regeringens længe ventede solcelle-strategi.

Formålet med en kontant belønning til de kommuner, hvor den vedvarende energi opføres, er at den statslige centrale indsats i mærkbar grad integreres med en decentral indsats fra kommunal side. Det vil styrke hastigheden i udbygning af vedvarende energi og opbygning af en PtX-sektor i Danmark, hvis de innovative kommuner, der bidrager, også sikres de nødvendige ressourcer til at løse opgaven. Det økonomiske bidrag skal sætte den enkelte kommune i stand til at styrke myndighedsbehandlingen, understøtte erhvervsudvikling, styrke kompetenceudvikling og sikre den nødvendige arbejdskraft samt investere i udvikling af arealer og infrastruktur til de grønne følgeerhverv og borgere, der følger udbygningen af vedvarende energi. Kommuner skal også gennem det økonomiske bidrag medvirke til at styrke beskyttelse af natur, biodiversitet og vandmiljø.

3. Markant bedre planlægning og udbud af store anlæg.

Som modydelse til det nye økonomiske bidrag forpligter kommunerne sig til en hurtigere og mere professionel sagsbehandling. De forpligter sig samtidig til en større hensyntagen til naturen i forbindelse med den samlede udbygning på land herunder hurtigere udarbejdelse af de nødvendige lokalplaner. Begge dele bakkes op af et styrket rejsehold med eksperter fra de relevante styrelser, Energinet og repræsentanter for eldistributionsselskaberne. Rejseholdet skal bidrage til hurtigere implementering, bedre indpasning i elnettet og tættere koordination på tværs af myndighederne gennem hurtigere sagsbehandling, tidlig planlægning af elnettet og hurtigere nettilslutning. Samtidigt skal de administrative fejl nedbringes, som ellers kan føre til klager fra borgere eller naturorganisationer med de dertil følgende forsinkelser.

For de største anlæg, som bl.a. udpeget i den yderligere screening, foreslår Radikale Venstre et nyt udbygningsspor hvor staten tager et større ansvar for udbygningen med bl.a. anlægslov, mulighed for dispensation af evt. arealbegrænsninger mv. Det er Radikale Venstres ambition, at der udvikles mindst 5 GW i statsligt udbud i tillæg til regeringens udpegede arealer. Udbuddet kan evt. ses i sammenhæng med udbud af de kystnære havarealer som ikke kom med under åben-dør-ordningen. Arealerne udbydes under samme vilkår og hensyn til natur, biodiversitet og bæredygtighed som netop aftalt for vindmøller på havet. Samtidig udarbejder Energistyrelsen med udgangspunkt i EU's nødretsforordning nye og langt hurtigere modeller for udbud af vedvarende energi, herunder systematiske modeller for naturpleje, der i dag forhandles fra sag til sag og nogle steder er for tilfældig. En modelbaseret tilgang vil således både kunne trække det bedste ud af hidtidige erfaringer og sikre hurtigere udbygning af allerede planlagte og indberettede projekter. En model for at prioritere mellem de mange nye mindre anlæg kunne være den spanske pointmodel, hvor solcelleanlæg, der samtidig varetager andre funktioner som udtagning af lavbunds-jorde, beskyttelse af drikkevand og naturpleje - eller alle tre på én gang - tildeles arealer og hastig sagsbehandling alt efter, hvor stor nytte de samlet kan bidrage med.

Løsning 2: Udbygning af elnet og større efterspørgsel

Med så stor en udbygning af vedvarende energi på land, bliver det afgørende for projekternes økonomi og rentabilitet, at efterspørgslen stiger tilsvarende og i takt med forøgelsen i produktion af den vedvarende energi. Udbredelsen af grøn strøm til transport, varme og industri er samtidig kernen i den grønne omstilling og forudsætningen for at nå både klimamål, udfasning af russisk gas og udbredelse af nye grønne teknologier i produktionen. Potentialer i den nye statslige energiinfrastruktur bør forstås på samme måde som det danske statsvejnet, fordi etablering af nye transmissionsnet og brintrør i sig selv vil skabe nye muligheder for afsætning og etablering af vedvarende energi på land og til havs og øger værdien af begge dele. Derfor bør de centrale dele af den statslige infrastruktur etableres så hurtigt som muligt med udgangspunkt i EU's nødretningsforordning, herunder med mulighed for midlertidigt at se bort fra indtægtsrammereguleringen.

RADIKALE VENSTRE FORESLÅR DERFOR:

1. Udbygning af elnet og brintrør.

Så snart de endelige placeringer for de nye store energianlæg er udvalgt, pålægges Energinet at planlægge og implementere den nødvendige udbygning af nettet. Planlægningen skal både tage hensyn til de planlagte energianlæg i kommunerne, men også fremme den samlede efterspørgsel ved at inddrage de planlagte energier på land med produktion af Power-to-X. Det kan være med til at stabilisere det samlede energisystem og generere overskudsvarme til grøn fjernvarme. Det betyder at både udbygning af elkabler og brintrør bliver relevant, så danske producenter kan afsætte grøn brint til Tyskland. Den nye brintforbindelse etableres og finansieres som udgangspunkt af Energinet, men betales på sigt af brugerne. Udbygningen af elnettet skal også have øje for den øgede brug af varmepumper i yderområderne og den hastige elektrificering af både person- og godstransporten. Det betyder, at også elnettets mindre elkabler skal fornyes eller udbygges. Derfor bør man se på netselskabernes rammer for både at investere i udbygning af elnettet og samtidigt sikre den kritiske infrastruktur. Det kræver et automatisk elektrificeringsbidrag med risikodeling, standardiserede processer hos Forsyningstilsynet for godkendelse af større investeringer i elnettet og tilpasning af reguleringen så netselskaber ikke straffes regulatorisk for investeringer i beskyttelse af vores kritiske infrastruktur fx øget cybersikkerhed.

2. Massiv satsning på grøn fjernvarme.

I forbindelse med Finanslovsforslaget for 2024 genetableres fjernvarmepuljen til at understøtte de mange nye fjernvarmeprojekter rundt om i landet, som den gamle pulje kun dækkede 50 pct. af i 2023. Behovet er kun blevet større efter den nye affaldslov er blevet vedtaget. Over de kommende år vil den udfordre meget af den nuværende fjernvarme, fordi vi i stigende grad vil genanvende vores affald fremfor at brænde det. Til gengæld er der flere og lovende muligheder for kommuner og energifællesskaber, hvis de får lov til at etablere vindmøller eller solceller, der kan anvendes direkte til varmeproduktion. Det ser man blandt andet i Hvide Sande, der i flere perioder ligefrem har kunnet tilbyde gratis varme til deres borgere.

3. Mere grøn transport.

Elbiler er i rivende udvikling i Danmark, hvor næsten 40 pct. af nyregistrerede biler i 2023 var elbiler. Men der er mangel på ladestander flere steder, ikke mindst i byerne, og der er et uudnyttet potentiale for at bruge elbiler mere aktivt i energisystemet. Når en ny bil ruller ud fra bilhandleren for første gang, vil den være på vejene de næste 15-20 år. Radikale Venstre foreslår, at der snarest muligt fastsættes en dato for stop af salg af benzin og dieslbiler i Danmark, så det bliver muligt at lave en bedre planlægning af elbilernes opladningsmuligheder. Det gælder også varebiler og mindre lastbiler på el. Samtidigt opfordrer Radikale Venstre til, at der i foråret 2024 indkaldes til forhandlinger om en større afgiftsreform for transportområdet. En sådan skal bl.a. indføre intelligente vejafgifter for privatbilisme, men samtidigt lempe bl.a. registreringsafgiften på køb af nye biler herunder aflyse den kommende afgiftsstigning på elbiler i 2026, som risikerer at bremse omstilling af bilparken.

Løsning 3: Bedre finansieringsmuligheder for investering i vedvarende energi og energiinfrastruktur

Med krigen i Ukraine og den nye økonomiske virkelighed i både Europa og resten af verden, har udbygningen af vedvarende energi mødt nye økonomiske barrierer. Hvor vi for få år siden kunne høste en betaling på 2,8 milliarder kroner til staten ved udbud af 1 GW havvind, må vi nu se i øjnene, at udbredelse af den vedvarende energi – som alle andre energiformer – bliver dyrere. Først og fremmest fordi kapital til finansiering af de store projekter er blevet markant dyrere på grund af det høje renteniveau.

Både EU-Kommissionen og Den Europæiske Investeringsbank arbejder derfor aktivt på at finde veje til en billigere finansiering, hvor statslige aktører kan tilbyde lavere renter end markedet til de private aktører. Ligesom den norske regering netop har afsat 16 milliarder kroner til at billiggøre finansieringen for de private opstillere i Norge. De nye tiltag i Europa er også aftunget af, at både USA og Kina i disse år subsidierer deres grønne industrier massivt, så investeringerne i Asien og USA stiger, mens de falder i EU. Dertil kommer, at den europæiske grønne energiindustri nu pålægges nye og mere bæredygtige forsyningskæder, både i forhold til miljø, sociale forhold og sikkerhedspolitik.

Med den nye internationale udvikling er det derfor ikke længere realistisk at planlægge ud fra, at vedvarende energi – som den første form for energi i historien – kan give store milliardindtægter til staten. Til gengæld er det mere påkrævet end nogensinde at få en stabil, bæredygtig og sikker energiforsyning. Det kan vedvarende energi sikre. Ligesom vedvarende energi i dag er fuldt konkurrencedygtig og i de fleste tilfælde den billigste form for energi, hvis der er etableret det rette marked og den rette infrastruktur, som vi er på vej til at gøre i Danmark.

Men både af hensyn til forbrugerne, erhvervslivet, klimaet og samfundsøkonomien giver det mening, at Danmark følger trop med EU, Norge og resten af verden og forsøger at reducere omkostningerne til finansiering af vedvarende energi.

DERFOR VIL RADIKALE VENSTRE SIKRE:

1. Billigere finansiering af vind- og solcelleprojekter.

At der i samarbejde med de finansielle institutioner etableres favorable lånevilkår til udbygning af vedvarende energi i Danmark. Fx ved at forlænge låneperioden og afskrivning, så der kan tilbydes lavere rente og afdrag, og staten påtager sig en større risiko. Alternativt ved at staten bidrager til at reducere udviklernes risiko ligesom i Eksportkreditfonden og IFO.

2. Billigere finansiering af fjernvarme.

At der tilsvarende etableres en fjernvarmepulje, der kan afdække toppen af den øgede finansielle risiko og forhøjelsen af råvarepriserne i de kommunale og private fjernvarmeprojekter.

3. Risikodeling ved investering i brintinfrastruktur.

Der er behov for at sikre en finansieringsmodel og en tarifmodel som ikke straffer de producenter og forbrugere af brint, som går forrest i udviklingen.

Økonomi

I vurdering af de økonomiske implikationer er der taget udgangspunkt i Analyseforudsætninger til Energinet fra 2023 samt historisk produktionsdata fra Energinet for VE-anlæg nettilsluttet i perioden 2019-23. Det antages, at kun kommercielle vindmøller kan modtage bidraget ligesom solcelle taganlæg er undtaget.

Det økonomiske bidrag finansieres delvist af udviklerne og delvist over den Grønne Fond. Samtidigt vil et eventuelt overskud fra udbud af såvel den kystnære udbygning og statslige udbud af vedvarende energi på land tilbageføres til den Grønne Fond.

Udviklernes eksisterende omkostninger til nabokompensation fastholdes, men midler fra den nuværende ordning, Grøn Pulje, anvendes til finansiering af den øgede nabokompensation jf. regeringens udspil. Samtidigt begrænses den økonomiske kompensation som kommunerne må modtage til det økonomiske bidrag på 2 øre pr. kWh.

Omregnes bidraget til Grøn Pulje til et udviklingsbidrag, svarer det til, at kommunerne modtager 0,30 øre pr. kWh fra en solcellepark og 0,36 øre pr. kWh fra en vindmøllepark. Med regeringens foreslåede forøgelse på 150 pct. svarer det til hhv. 0,46 øre pr. kWh for en solcellepark og 0,54 øre pr. kWh for en vindmøllepark. Radikale Venstres forslag vil således svare til en tre til fire-dobling af bidraget til de kommuner, som opsætter vedvarende energi.

Finansieringsbehov (mio. kr.)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2024-30
Landmøller	41	62	95	126	161	192	217	894
Solceller	81	159	237	316	396	476	556	2.222
I alt	122	220	332	442	557	669	773	3.116

I perioden 2024-2030 vil udviklernes omkostninger stige med 1,56 mia. kr., og tilsvarende vil der være et træk på den Grønne Fond på 1,56 mia. kr. i perioden. Hen imod 2040 og udløb af det økonomiske bidrag, akkumuleres den samlede omkostning til i alt 7,5 mia. kr.

Da bidraget alene udbetales vindmølle- og solcelleparker, der er nettilsluttet inden udgangen af 2030, vil staten og udviklere ikke afholde omkostninger efter 2040.

